
BABABILIKÉK BÉBIBÁLNA ÉS KOCKABOGÁR, AVAGY AZ AUTÓNEVEKRŐL

1. Míg a személynevek és a helynevek a névtan tudományának legközpontibb és legkutatottabb területei, addig „az állatnevek és tárgynevek kutatása a névtudomány mostoha területei közé tartozik” (J. SOLTÉSZ 1979: 70). Tény, hogy ezek a névtípusok közel sem olyan hivatalosak és általánosak, mint az előbb említettek, mégis olyan névkatégoriák, melyeknek létezése tagadhatatlan, ennél fogva figyelmet érdemelnek. Az állatnevek tárgykörében már készült néhány figyelemreméltó munka, a tárgynevek vizsgálata azonban néhány – mindenképp említést érdemlő – kivétellel (például HAJDÚ MIHÁLY: Magyar hajónevek. 1986; KERÉKES ANDRÁS: Nevek az országúton. 2004) még korántsem mondható előrehaladottnak. Pedig tudjuk, hogy sokan elnevezik a számítógépüket, mobiltelefonjukat, játékmackójukat, kedvenc tollukat, autójukat, babájukat stb.

Az Osiris Kiadó gondozásában megjelent „Helyesírás” (OH.) a tulajdonnevek tárgyalása közben több oldalon keresztül foglalkozik a tárgynevekkel. Ez is azt mutatja, hogy a tárgynevek fontos alkategóriát alkotnak a tulajdonneveken belül. Az OH., miután megállapítja, hogy „a tárgyak tulajdonnévvel illetése rendszerint egészen kis közösségek szokása”, mely „a beszélt nyelvben vagy a kifejezetten informális írásgyakorlatban tapasztalható” (175), felsorolja a tárgynevek legismertebb típusait: hajónevek, mozdonyok, léghajók, repülők nevei, úrjárművek elnevezései, vonatjáratok és hálózati számítógépek nevei. Az itt felsoroltak egy kivétellel járművek. J. SOLTÉSZ KATALIN e jelenség magyarázatát a következőképp látja: „a tárgyak közül [...] elsősorban azoknak jár tulajdonnév, amelyeket állatoknak tekintünk, azaz: a ló gyanánt szolgáló járműveknek” (J. SOLTÉSZ 1970: 322). A fentebb felsorolt tárgyak mind olyanok, melyek elnevezése különböző szabályok alapján történik. Ezekkel szemben a személyes tárgyak olyan neveket kaphatnak, melyeket nem szabályoz semmi, csak az elnevezők találékonyságának határa. Ilyen nevet kapnak néha háztartási gépek, és ilyen nevekket látjuk el autóinkat is.

Dolgozatom célja egy ilyen névkatégoria, az autónevek közelebbi vizsgálata. Nem az autók hivatalos márká- és típusneveivel kívánok tehát foglalkozni, hanem az autóknak többnyire a tulajdonos által adott egyedi jellegű neveikkel. A szakirodalomban ez a névcsoport nem ismeretlen, hiszen FÁBIÁN PÁL egy rövid cikkében (1993) már felhívta rá a figyelmet, ugyanakkor az ilyen típusú nevek létezésének tényén túl meglehetősen keveset tudunk róluk. A fent említett cikk az autónévadás szokását így írja le: „a nagy spórolások árán vett személygépkocsik gyakran nevet kapnak, s ezáltal mintegy családtaggá válnak” (FÁBIÁN 1993: 93). A névadás jelensége tehát a szerző szerint szorosan kapcsolódik ahhoz az időszakhoz, amikor autót vásárolni még nem volt mindennapi dolog, mivel megszerzése sok időbe és pénzbe került; az autót ekkoriban hosszú ideig nem cserélték le, így az egészen a család részévé vált. Ebből kifolyólag a cikk végén a szerző arra a megállapításra jut – saját és adatközlőinek véleménye alapján –, hogy a cikk keletkezésének idejére ennek a névtípusnak az „ideje lejárt, mert a személygépkocsi egyre inkább ugyanolyan közönséges használati tárgy lett, mint amilyen egy rádió vagy egy zsebkész” (FÁBIÁN 1993: 94). Ezt a kijelentést némiképp cáfolja az általam összegyűjtött

névanyag, jóllehet abban is szép számmal megjelennek az autóhoz jutás első idejéből származó nevek. Úgy tűnik, a névadás szokását valóban a FÁBIÁN PÁL által is említett körülmények (magas ár, hosszú várakozás, az autó újszerűsége) hívták életre, ám a név-típus e körülmények megváltozásának ellenére is fennmaradt. Ennek okára az adatgyűjtés során is rákérdeztem; az eredményeket a dolgozat megfelelő részében ismertetem.

FÁBIÁN PÁL cikke mellett J. SOLTÉSZ KATALIN már említett munkája is tárgyalja egy bekezdés erejéig ezeket a neveket, megállapítva, hogy bár az autók „egyénség nélküli tömeggyártmányok, gyakran kapnak nevet [...], azonban nem szerepelnek hivatalos iratokban, lajstromokban, mint a hajónevek” (J. SOLTÉSZ 1979: 71).

2. A kutatás menete, forrásai. – A névtípussal való megismerkedéshez és a kutatáshoz is terepül szolgáló internetes felületeken számos adat gyűjtésére kínálgott lehetőség. Az adatgyűjtés 2008 márciusában és áprilisában zajlott, többnyire különböző internetes autós témájú fórumokon (l. a cikk végén) elhelyezett internetes kérdőív segítségével (<http://mirador.extra.hu>). A kérdőív egyrészt az elnevező korára, nemére, nyelvismeretére, lakhelyére kérdezett rá, másrészt az autó típusára, korára, a névadás motivációjára, valamint a névhasználat elterjedtségére és időtartamára. A kérdőív végén két kérdés a válaszadók véleményére vonatkozott: egyrészt hogy miért nevezzük el az autóinkat, másrészt hogy mennyire tartják a névadást nonspecifikus jelenségnek. A válaszokban mind az elnevezők jelenlegi autóinak adott nevek, mind a korábbi névadások megjelennek. A kutatás végére a birtokomba került teljes adatszerkezettel rendelkező autónevek száma 280.

3. A nevek motivációs típusai. – A nevek elsősorban aszerint csoportosíthatóak, hogy mi motiválta a névadást. FÁBIÁN PÁL cikke is említ ilyen kategóriákat: márkanév-ből, szín, hang alapján, a rendszám betűiből létrehozott neveket. Ahogyan látni fogjuk, ezek a csoportok az általam összegyűjtött névanyagban is megjelentek. Eszerint hat nagyobb csoportba, majd ezeken belül alcsoportokba lehet őket rendezni. A nevek közül több olyan is van, melyet egyszerre két vagy több dolog is motivált, így több kategóriában is szerepelnek. Az alábbiakban a neveket közlöm, rövid jellemzéssel, és ahol szükségesnek ítélem, a névadás indoklásának ismertetésével.

1. Az első kategóriába az autó **márkája** által motiváltan létrehozott nevek tartoznak. Ez a csoport két nagyobb részre oszlik: egyrészt olyan neveket tartalmaz, amelyeket az autó márka- vagy típusneve alapján hoztak létre, másrészt olyanokat, melyek magához az autómárkához kapcsolódnak. Ebben a csoportban összesen 57 nevet találunk. Mint majd látni fogjuk, ezeknél e neveknél sok esetben az eredeti név teljes átvételére vagy annak becézésére kerül sor, némely esetben pedig hangzásbeli hasonlóságon alapuló játékos névadásról beszélhetünk. Ezeket tehát 2 nagyobb, összesen 6 kisebb alcsoportra lehet osztani:

A) Először azokat az autóneveket vesszük számba, melyeket valóban az adott autó márka- és típusneve motivált.

a) A márkanév alapján létrejött nevek (27):

Béemix – BMW
Bömös – BMW

Citri – Citroën
Citrom, Kiscitrom – Citroën

<i>Csucusu</i> – Daihatsu	<i>Pók</i> – Polski Fiat
<i>Dönci</i> – Daewoo	<i>Röné</i> – Renault
<i>Fifi</i> – Polski Fiat	<i>Röni</i> – Renault
<i>Fitya</i> – Polski Fiat	<i>Sanyó</i> – Skoda
<i>Gyümölcsös autó</i> – Citroën („A barátnőm kisfia nevezte el a Citroënnemet Gyümöl- csös autónak, mikor megkérdeztem miért, azt mondta: »Mert citrom«”)	<i>Skobrió</i> – Skoda
<i>Misi</i> – Mitsubishi	<i>Suzi</i> – Suzuki
<i>Misi</i> – Polski Fiat (a <i>Polski</i> szó Pollack Mihály nevét idézte fel az elnevezőben)	<i>Szusi</i> – Suzuki
<i>Nyunyuki</i> – Suzuki	<i>Szuszka</i> – Suzuki
	<i>Szuzi</i> – Suzuki (négyyszer)
	<i>Vargabunga</i> – Wartburg
	<i>Varnyú</i> – Wartburg
	<i>Zsiga</i> – Zsiguli

Ennél a csoportnál kisebb problémát okozott a Polski Fiat típusú autók besorolása, melyek a márkanevet a lengyel kormányzat és a Fiat cég szerződése nyomán létrehozott Polski Fiat nevű lengyel–olasz cég gyártmányaiként kapták. Ezt a két tagot ezért együtt tekintem a márka megnevezésének. Ki kell emelni továbbá a második *Misi* és a *Gyümölcsös autó* nevű autókat is: ezek esetében nem magából a márkanevből jön létre becézés, átalakítás, hozzátoldás segítségével a név, hanem az eredeti márkanev indított el egy aszszociációt, amiből egy, a márkanevhez etimológiai szempontból nem kapcsolható név jött létre. Mindazonáltal ezeket a neveket is a márkanev ihlette.

b) A típusnév alapján létrejött nevek (17):

<i>Bogi</i> – VW Bogár (kétszer)	<i>Leonyid Kucsma</i> – Seat Leon
<i>Boglárka</i> – VW Bogár	<i>Pillangó</i> – Citroën Berlingo
<i>Dzsippolína</i> – VW Karmann Gipsy	<i>Polka</i> – VW Polo
<i>Favorka</i> – Skoda Favorit	<i>Süni</i> – Nissan Sunny
<i>Jettus</i> – VW Jetta	<i>Swift</i> – Suzuki Swift
<i>Jimi</i> – Suzuki Jimny	<i>Szamár</i> – Lada Samara
<i>Johnny Jumper</i> – Citroën Jumper	<i>Unoka, Unokánk</i> – Fiat Uno
<i>Kilogramm Fruzsina</i> – Ford Fusion	<i>Xani</i> – Citroën Xantia

c) Teljes név (márka + típus) alapján létrejött nevek (2):

<i>Dezső Partner</i> – Peugeot Partner	<i>Fiatal Bea</i> – Fiat Albea
--	--------------------------------

Ebben a kategóriában, mint láthattuk, többször előfordul a nevek értelmesítése (pl. *Citrom*, *Dezső Partner*, *Pillangó*, *Szamár*, *Süni*, *Fiatal Bea*).

d) Végül egy olyan csoport következik, amely csak felületesen kapcsolódik az autók hivatalos nevéhez. Van ugyanis 3 olyan autónév, amely az autó gyártása vagy exportja során használt hivatalos kódnevekhez kapcsolható:

Brenda – Ford Escort; „ezen típus fejlesztésének ez volt a gyári kódneve a Ford gyárban”.

Niki – Polski Fiat; „a nevet az ausztrál exportra szánt kis Fiatok adták. Ott nem »Polski Fiat 126« néven vált ismertté ez a típus, hanem a »Fiat Niki« néven.”

Otto – Polski Fiat; „a vízűtéses Kispolskinak a »BIS« fantázianeve adták gyárilag. Történelem szakos lévén Otto von Bismarck német kancellárról tanultam, amikor eszembe jutott e szójáték alapján az autóm neve. :)”

B) A márkanévhez asszociációs módon kapcsolódó 8 nevet a következő két csoport foglalja magába:

a) Az autó származási helyéhez kapcsolódó nevek (5):

Iván – Lada 2105 (orosz)

Vlagyimir – Lada 21043 (orosz)

Olga – Lada 21043 (orosz)

Zsérom – Peugeot (francia)

Ulrich – VW Bogár (német)

b) Az autótípushoz kapcsolódó ismert személyről vagy filmszereplőről elnevezett autók (3):

Colin – egy Ford Focus típusú autó neve, Colin McRae pedig volt skót raliversenyzőről, aki részt vett ennek az autótípusnak a fejlesztésében

Hörbert – Herbie, a Disney-meséből ismert „kicsi kocsi”, Volkswagen Bogár

Zsorzi – a „Go, Trabi go!” című filmben szereplő Trabant neve

2. A második nagy kategória a **rendszámból létrehozott** neveket öleli fel (59). Ezekben az esetekben vagy a rendszám betűkből álló része, vagy a betűk és a számok együtt motiválták a névadást. Az adatok között nem csupán az új rendszerű rendszámok szerepelnek (három betű – három szám), hanem a régiek is (két betű – négy szám).

A) Az esetek túlnyomó részében, 58 névnél a betűs részből indul ki a folyamat. Ez alapvetően két módon történhet: ha a betűk értelmes, vagy legalább kiejthető szót vagy nevet alkotnak, akkor megmaradhat így a név, más esetben az elnevező a betűket kiegészítve hoz létre szót. Ez a kategória a következő autónevekből áll (a rendszámoknak csupán a betűs részét ismertetem):

Ágnes – AGN

Emese – MS

Alfréd – ALW

Enikő – ENX

Ancsi – ANC

Faház – FHZ

Babe – BAB

FiFTy – FFT

Bajnok – BJN

Gedeon – GDB

Bea – BEA

Géza – GZ

Béni – BNY

Golyó – GLO

Blake – BLK

Hajni – HJN

Borka – ENV (< envelope 'boríték')

Hakapeszi – HPH

Céda – CDA

Haramia – HRH

Clower – CLO

HiGanyGenerátor – HGG

Cynthia – CNT

Hiuz – IUZ

Csöpi – PI

Huligán – HZL

Döcögő – DCG

Ibi – IBI

Ebihál – EBY

Igor – IGR

Egérke – EGE

Iván – IVN

<i>Izom</i> – IZM	<i>Kibo</i> – KIB
<i>Jávorszarvas</i> – JVS	<i>Kilogramm Fruzsina</i> – KGM
<i>Jenőke</i> – EUG (<i>Jenő</i> – Eugén)	<i>Kudi</i> – KDI
<i>Jézus ereje</i> – JRJ	<i>Kyp</i> – KYP
<i>John Fitzgerald</i> – JFC	<i>Lajos</i> – LAY
<i>Jóvan</i> – JVN	<i>Laza</i> – LAZ
<i>Juci</i> – JCU	<i>Nino</i> – NI
<i>Jumbó</i> – JMB	<i>Pinyó</i> – PI
<i>Junior</i> – JNR	<i>Pixi</i> – PX
<i>Kákalaki Akka, a Vezérgúnár</i> – AKA	<i>Plútó</i> – PL
<i>Kapitány</i> – CSK „A rendszáma CSK, ami lehetne CsillagKapu, CsavarKulcs, CsöcsösKurva, CsontozóKés és mondjuk CsapatKapitány, ez utóbbi miatt Kapitány.”	<i>Rézhegyek királynője</i> – CU
	<i>Ufi</i> – UF
	<i>Yahuu</i> – AHU
	<i>Zorró</i> – ZR
	<i>Zsérom</i> – JRN

B) Az egyetlen olyan névadat, melynek létrehozásában a rendszám egésze vett részt: *Félmega*: FMG – 512. Itt tehát a betűkön kívül a számoknak is jelentőségük volt, hiszen 512 bájtt pontosan fél megabájtt (az adatközlő informatikus). Felmerülhet a kérdés, hogy vajon nem vásárolt rendszámról van-e szó, ám a kérdőív erre nem kérdezett rá.

Később látni fogjuk, hogy a rendszámok alapján létrehozott nevek csoportja a második legnagyobb kategória a névanyagban. Némiképp magyarázhatja ezt az a tény, hogy a rendszám már önmagában egyedítő része az autónak, hiszen egyetlen funkciója az azonosítás. Sokan a rendszám alapján alkotott nevek adói közül megemlítették, hogy ez megkönnyíti a rendszám megjegyzését. Ide kapcsolódik az egyedi rendszámok kérdésköre, melynek névtani vizsgálatát KUGLER NÓRA (1994) már elvégezte. E rendszámok esetében az autó tulajdonosa „pénzt áldozott azért a jogért, hogy maga választhassa meg a betű- és számkombinációt, hogy elnevezhesse autóját” (KUGLER 1994: 3). Ilyenkor tehát nem a rendszámból indul ki a névadás, hanem akár maga a név jelenik meg a rendszámtáblán.

3. A következő két kategóriát az **autó tulajdonságai által motivált** nevek alkotják. Az összes adat közel fele ide sorolható, ami már maga is szükségessé teszi a további alcsoportok megalkotását. A felosztás alapja lehet a külső és belső tulajdonságok szétválasztása. De hogyan lehetnek az autónak külső és belső tulajdonságai? Nézőpontom szerint a külső tulajdonságok azok, melyeket érzékszerveinkkel érzékelhetünk, míg az autó teljesítményére, korára, motorikus jellemzőire, tehát működésére vonatkoznak a belső tulajdonságok. Egy további kategória is elkülönítendő, melybe az autók „jellemé” kapcsán kerülnek az autók: itt az autó több tulajdonsága együttesen motiválja a névadást.

A) Az autó külső tulajdonságaiból eredő névadás (85).

a) Az autó színe által motivált nevek (41). – Ezen belül is elkülöníthető két alcsoport: a színnévből alkotott nevek, és azok, amelyeknek eredeti használati körükben volt valamilyen kapcsolatuk a színnel, de önmagukban nem tartalmazzák a szín nevét.

A színnevekből képzett nevek (22):

Sájga – sárga
 Sárga villám – sárga
 Sári – sárga
 Sáríka – sárga
 Aranysas – arany
 Arany béka – aranyhomok
 Piroska – piros (kétszer)
 Bordó villám – bordó
 Kék villám – kék
 Bababilikék Bénibálna – kék
 Zöccség – zöld

Zöldike – zöld
 Zöld szörny – zöld
 Bendegúz, a Zöld Nyíl – zöld
 Kis Szürke – szürke
 Blacky – fekete
 Fekete Párduc – fekete
 Ezüst nyíl – ezüst
 Silver – ezüst
 Züsti – ezüst
 Titi – titánium

A színről asszociált név vagy fogalom alapján létrejött nevek (19):

Fifi – fehér („Volt egy fehér máltai se-
 lyemkutyám, az ő emlékére, mert
 hogy ez is fehér és végtelenül fürge”)
 Hőfehérke – fehér
 Hókornél – fehér
 Jolanda – fehér („Ránéztem, és olyan
 csinos kis nőcis autónak találtam,
 szép fehér is, sötétített üvegekkel,
 igazi kis Jolandás”)
 Marcipán – narancssárga
 Cseresznye – piros
 Babszi – lila („lila metál színe volt és
 igazi kis csajos – babás autó”)

Olajkályha – barna
 Ibike – kék (mint az ibolya)
 Törpilla – kék
 Lóeledel – zöld
 Piszácia – zöld
 Süsü – zöld
 Morgó – mérgeszöld
 Cápa – szürke
 Bálna – fekete
 Kormos – fekete
 Lucus – fekete (Lucifer)
 Bumblebee – fekete és sárga csíkos

b) Az autó mérete alapján létrejött nevek (11):

Anyahajó – nagy (Ford Galaxy)
 Ebihal – kicsi (Polski Fiat)
 Kisöreg – kicsi (Polski Fiat)
 Kupak – kicsi (Polski Fiat)
 Morzsi – kicsi (Polski Fiat)
 Picur – kicsi (Toyota Starlet; „olyan
 kicsi volt a mellette parkoló hatalmas
 autók mellett”)

Pók – kicsi (Polski Fiat)
 Puttony – kicsi (Nissan Micra)
 Szatyor – kicsi (Polski Fiat)
 Vacak – kicsi (Polski Fiat)
 Vakarcs – kicsi (Polski Fiat)

c) Az autó hangja alapján létrehozott nevek (10):

Arnold – „mert a neve mélyhangzású,
 mint a diesel motor hangja”
 Csörgőkígyóőfelsége – Peugeot 205, diesel
 Dudu – Fiat 500

Géza – Citroën Picasso („a dörmögő
 hangja miatt olyan gézás”)
 Hutyu – Polski Fiat, egy magyar humo-
 rista autóhang-utánzása után

Redna – Lada 21043 „hörgő kipufogó-
hang”, egy humorista hangutánzása
után
Töföf – Polski Fiat

Tücsök – VW Bogár
Tütütű – VW Bogár
Szuszóka – Polski Fiat

d) Külső ránézésre megállapított tulajdonságok alapján alkotott nevek (4):

Pandóka – „2 éves lányom találta ki, mert a kisbusz egy pandára emlékeztette”
Dömsi – „olyan kis gömbölyű, tömzsi autó”
Cápa – „oldalról egy cápára emlékeztetett bennünket”
Arany béka – „mert pont úgy néz ki, mint egy béka, egy laposan pislogó, jól megtermett béka”

e) Egy különlegességből, sajátosságból, az autó külsején vagy belsejében található, egyedítő vonása alapján létrejött nevek (14):

Blackeye – fekete keretes fényszóró
Ducky – „a barátnőm kapott egy plüsskacsát [...], a kalaptartó állandó tartozéka”
Haramia – „a húzott szeme miatt”
Hurkás zsömle – zsömlésznű kisbusz sötét csíkkal a közepén
Kockabogár – Volvo 740; a tulajdonos így magyarázta a névadást: „a bogár hobbiautó. Sokba kerül életben tartása, de nagyszerű élményautó, kitűnik a sorból. Ebben hasonlítanak, de a Volvo – Kocka”
Nagyseggű – „a hátulja át lett alakítva, gömbölyűbb és nagyobb formája lett”
Pirostetejű – „a krém autónak piros a teteje, találkozókön leginkább ez alapján azonosítják be”
Pötyike – pöttyös ülészet
Skobrió – „Skodát »kabrióstítottak«, amolyan »ízi rájder öcsém« feelinggel, hogy a meleg nyári napokban, mikor már mindenkinek elege van a kánikulából, bepattanjanak, körbepöfögjenek a falon, és így mosolyt csaljanak a helyiek arcára”
Tabaluga – „Mert olyan az árnyéka, mint az azonos nevű békisárcánynak.”
Tücsi – VW Bogár; „mert cabrio Bogár, tehát rovar, de nem kitenpáncélos, hanem hárttyás szárnyú, tehát tücsök lett.”
Tünci – „Tipikusan női autót csináltunk belőle, fehér szőrmével borítottuk a műszerfalat, meg amit lehetett. Fehér volt az autó amúgy is. Olyan kis aranyos volt, mondhatni »Tündérien« nézett ki.”
Ufi – „sokáig díszelgett rajta egy íját kifeszítő kis indián kisfiú rajzfilmfigurájáról készült matrica”
Vizipók – „mert amikor vettem duplalámpás volt elől a gyári szimpla helyett, olyan sok szeme volt”

f) A karosszéria állapota alapján adott nevek (5):

Dalmata – „karosszériázás után fekete foltok voltak a fehér kasztnin”
Frédibéni – „Mert az autó alváza már olyan vékony volt, hogy sokszor vezetés közben attól félttem kiesek alul. Ekkor arra gondoltam majd úgy közlekedek, mint Frédi és Béni, akiknek ilyen – lábbal hajtott – autójuk volt.”

Tyúkól – „mert olyan rozszant és akkora a káosz benne meg már csak a lélek tartja össze”

Roncsella – rozszant állapot

Rozsdaboglya – rozsdás, öreg

4. Mint már volt róla szó, létezik az **autók belső tulajdonságainak** a csoportja is (43). Ide tehát olyan tulajdonságok tartoznak, mint a kor, teljesítmény, gyorsaság vagy éppen ennek hiánya, és a „jellem”.

a) Az autó korából kiinduló elnevezések (5):

Junior – 2005-ben újonnan vásárolt Seat Cordoba

Kisöreg – 1990-es Polski Fiat; a tulajdonos szerint „kicsi és autóban idősnek számít”

Öcsi – 1971-es VW Bogár; „néha olyan fiatalos”

Öreg – 1969-es évjáratú VW Bogár; „nem mai csirke már”

Öreglány – 1971-es VW Bogár; „mert nem mai csirke”

b) A teljesítmény, a képességek, az autó gyorsasága vagy épp lassúsága, a motor teljesítménye, ereje vagy annak hiánya alapján létrehozott nevek (26):

Arnold – „erős, mint S[ch]warzenegger”

Bakegér – „Mert kicsit szerencsétlenebb, lassabb volt a személyautókhoz képest”

Büdös dög – „Ebben az évben cseréltem hűtőt, hűtőcsövet, megette az összes olajat, elromlott a váltója, ma kilyukadt a kipufogó. Szerintem megérdemelte.”

Csacsi – „lassan gyorsul, de mindenhova felmegy”

Csiga – lassú

Csotri – „egy csotrogány volt úgy kellett tolni a lejtőig, hogy elinduljon”

Dragon – „tüzet okádott a pályán”

Ebihal – mozgékony

Ezeréves Súlyom – „lerázza a leggyorsabb birodalmi cirkálót, én magam bütyköltem”

Ezüst nyíl – „mert ifjú korában úgy suhant az úton”

Fifi – „Volt egy fehér máltai selyemkutyám, az ő emlékére, mert [...] végtelenül fürgé”

Fittike – „Azért kapta a Fittike nevet, mert a Trabant köztudottan nem egy erőgép”

Gonosz – „mert mindig a leghetlenebb helyzetekben tudott elromlani...”

Harmatka – „emelkedőn nehéz az élet vele”

Huligán – „mozgékony kis autó”

Imperiál – „40 km/h max. seb.-el rendelkezett, ami egy kipufogórendszer csere után 70 km/h-ra emelkedett, ezért lett Imperiál a neve” (Imperiál a 20. század legjobb te-nyésztésű magyar versenylova)

Istennyila – gyors

Jézus – „mert három nap kell neki, mire feltámad”

Maxi – „3500 köbcenti, 350 ló, gigagép”

Méregzsák – VW Bogár tuningolt motorral

Miklós expressz – „apukám kicsit gyorsan merészen vezet” (szigetszentmiklósi lakosról van szó)

Olajkályha – diesel autó

Rozi – egy Skoda 1200, ami olyan gebe, mint Don Quijote Rozinante-ja

Suhanónyi – „éppen hogy egyáltalán nem volt az”

Szöcske – „a hirtelen gyorsulás meg viszonylag rövid féktáv miatt, magyarul mert tudott ugrálni, meg persze meg mert szerette volna [az elnevező – B. B.] hogy úgy ugráljon, mint a rapperek kocsijai a filmekben, nagy rajongójuk volt”

Vadállat – „Amiért 130 lóerő és 190 Nm-es nyomatéka van és meg kell vele küzdeni minden megtett méterért”

c) Az autók jelleme, karaktere alapján adott 12 név talán a legjobb példája a névtípus antropomorfizáló jellegének. Olyan esetekről van szó, amikor az autókat emberi tulajdonságokkal ruházzák fel, vagy több tulajdonság együttállása esetén egyszerűen személy-névvel illetik az elnevezőket, mivel az autó olyan tulajdonságokkal rendelkezik, amelyeket az adott személynevet viselő személyeknek az elnevező tulajdonít.

Charlie – „A Charlie angyalai film után. Ő is egy angyal volt, mindenhova elvitt.”

Csacsi – a makacssága miatt

Fostalicska – „Mindig betegeskedik, szeretgetni kell.”

Hurbus, Hurbi – „olyan ennivaló volt és kicsi és tüneményes [...]; mikor hazavittem édesapám is azt mondta hogy »Jé ez olyan mint a Herbie« ezért egyértelmű volt hogy *Hörbi* lesz de azt akartam, hogy legyen saját identitása, így ő nem az a Herbie hanem Hurby.” (egy Nissan Micra típusú autóról)

Jenci – „mert olyan jenős”

Leoncio – „az autó uralkodik a gazdáján, mint annak idején Leoncio szegény Izaurán”

Lord Astor – „a név kifejezte a kocsijellemét”

Lujzi – „csak egyszerűen mert olyan Lujzis”

Jolanda – „Ránéztem és olyan csinos, kis nőcis autónak találtam, szép fehér is, sötétített üvegekkel, igazi kis Jolandás”

Reni – „Olyan aranyos és igazi úrihölgy”

Romboló – „olyan szerencsétlen, mindennek nekimegy” (bár megkérdőjelezhető, hogy ez vajon tényleg az autónak róható-e fel...)

Vándor – „Lord: Vándor c. száma illik a gépre »Napfényben, zord télben, minden nap, minden éjjel vándorlok, nem állok meg soha«”

5. Az autónevek egy csoportjánál, összesen 21 esetben, egy **különleges esemény határozza meg a névadást**.

A) Ezen belül is elkülöníthető egy külön csoport, amelyben az autók a vásárláshoz kötődően kapták a nevüket. Itt két kisebb kategóriát kell megkülönböztetnünk:

a) A vásárlás körülményeihez kötődik a név (7):

Zsolt, Zalán, Lidike, Rita, Kornik – a vásárlás napjára eső névnap

Dieter – az autót Németországban vette a tulajdonos, ezért a német név

Pixi – „a bátyám épp az angolórán egy olyan olvasmányt tanult, amiben volt egy Pixi nevű lány, a Trabit pedig akkor vették anyáék”

b) Más esetekben az előző tulajdonos által adott névnek vagy a tulajdonos nevének átvételére kerül sor (7): *Alfi, Dudu, Mary, Sanyi, Thomas, Tóbiás, Zorró*.

B) Egyéb, az autóhoz kapcsolódó események alapján történő elnevezések (7):

Mancika – „Egyszer beragadtunk a sárba, de főlő hűtővízzel is egy fél óra kínzás után kihúzta magát. Fater nevezte el így ennek öröme.”

Pisti – „Ismerősünk gyereke jött haza azzal, hogy »Picsti hőccs, bátor écs otoccs volt«, miután oviban valamit sikeresen megcsinált. Ez a kis Trabi gyönyörűen tette a dolgát, amíg nálunk volt.”

Lóeledel – „a 70-es évek elején egy ló zabnak nézte az autót és beleharapott (akkori újságikkben jelent meg). Gyermekünk félték, hogy a mienket is megeszi egy ló, ezért lett Lóeledel a neve.”

Piró – kétszer is kiégett a motortér

Jumbo – „ez a kocsni életében hétszer tette meg a Rimini–Budapest távot oda-vissza, Riminiben a Jumbo szállóig”

Vilma – „mert egyszer bent maradt a kulcs és én elkeseredetten üvöltöttem, hogy »Vilma, engedj be!«”

Büszke – „A családunk nyerte ezt az autót. Éppen a legjobbkor jött, nagyon örültünk neki, az öröm hozta ki belőlünk az elnevezést.”

6. Az utolsó csoportba az a 30 név tartozik, amelyek esetében a névadást az autó iránti **szeretet motiválja**. Ez már magának a névadásnak is az egyik legfontosabb indoka, hiszen személyes kötődés nélkül aligha éreznék szükségét egy autótulajdonos az elnevezésnek. Mégis szükséges e kategória is, ugyanis sok autónév esetében nincs más forrása a motivációnak. Sokszor megjelenik az a hit is, hogy ha az autót szeretettel kezeljük, meghálálja, és jól fog működni. Ebben a csoportban tehát újra fontos szerephez jut az antropomorfizálás.

a) Azok a nevek, amelyekkel vagy amelyekhez hasonlókkal az emberek szeretteiket is illetik (14):

Baby – például egy hosszú út után: „Ez az Baby, megcsináltuk!”

Bébike – „Mert olyan aranyos.”

Csicsi

Drágám

Dömsi

Kicsikocsi – „Mindig is ilyen autót akartam és ezért nagyon szeretem.”

Kisaranyos – „Mert a legszebb darab volt akkoriban”

Kisbogár – „hogy néha neki is jókedve legyen”

Manci

Meseautó

Muki

Öcsisajt – „egyszer a garázs ajtajában állva megkérdeztem tőle: »Mi újság, Öcsisajt?«, és rajta maradt...”

Pumma

Tündérke – „Azért lett ez a neve, mert imádtam, és olyan kis tündéri volt, tényleg a szívemhez nőtt, meg is sirattam, amikor eladtuk.”

b) Kedvenc keresztnév, az elnevező számára fontos ember vagy dolog neve alapján történő elnevezések (19). Ebben az alkategóriában különös szerepet kapnak a kisgyerekek, akik mind a három esetben magukhoz közel álló személyről, dologról nevezték el az autót. Az sem érdektelen, hogy az esetek mintegy 67%-ában az elnevező és az adott név ellentétes neműek, tehát a férfiak női nevet adnak, míg a nők férfinevet.

Andika, Bogi, Emese, Jenny, Léna, Panni – kedvenc női név

Benő – „Egy kisgyermek adta, akinek nagyon megtetszett. Otthon van egy Kispolskija a kertben, azt hívja így – ezért lett az enyém is Benő”

Cathy – nagyon szép névnek tartja az elnevező

Dórika – barátnő neve

Fifi, Jenci, Matyi, Móricka, Olga – kedvelt név

Freya, Haseo – kedvenc animekarakterek

LoLo – „A kislányomat Laurának hívják, LoLo-nak becézzük. Ő keresztelte el maga után LoLo-nak az autót.”

Réni – „A családunk kedvenc állata a rénszarvas.”

Roland – „a mi autónknak a nevét 4 éves kislányom adta, mert az óvodában így hívják a »férjét«”

c) Egy név esetében egyértelműen az motiválja az elnevezőt, hogy autójának (és ezzel együtt természetesen önmagának is) minél nagyobb ismertséget, feltűnést biztosítson. Azért kapja az autó a *Szekszmásín* nevet, mert erre biztosan mindenki emlékszik, vagy ahogyan a tulajdonos fogalmaz: „mert így nem felejtik el, ha látták már”. Ha a tulajdonos nem volna büszke autójára, feltehetőleg nem akarná, hogy mindenki ismerje.

Mielőtt továbblépnénk, vessünk egy pillantást egy különleges csoportra a nevek között. Nagy számban találhatunk ugyanis híres emberekről, állatokról, film- vagy mesefigurákról elnevezett autókat. Találkoztunk ismert valós vagy filmbeli személyek neveivel, mint például *Arnold, Charlie, Colin, Jézus, John Fitzgerald, Ulrich* (Ulrich von Lichtenstein a „Lovagregény” című filmből), *Leoncio, Frédibéni, Gedeon* (Gedeon bácsi, a nők bálványa), *Leonyid Kucsma, Rézhegyek királynője*; találunk a nevek között állat- és egyéb mesefigurákról elnevezett autókat is, ilyen *Hakapeszi* (majom), *Johny Jumper* (ló), *Hó-kornél, Törpilla, Kákalaki Akka, Süsü, Tabaluga* (sárkány); és megjelentek filmekből ismert híres autók is: *Hörbie* (A kicsi kocsikalandjai), *Zsorzi* (Go, Trabi, go!), *Dudu* (Dudu, a csodabogár), *Meseautó*. Az összes név között 36 ilyen szerepel, ami az egész névanyag mintegy 13%-át teszi ki.

A teljes névanyagban tehát az alábbi hat motivációs kategóriát lehet megállapítani:

Motiváció	Adatok	
	db	%
Márkanév	57	19,1
Rendszám	59	19,7
Külső tulajdonság	85	28,4
Belső tulajdonság	43	14,4
Esemény	21	7,0
Szeretet	34	11,4

1. táblázat: A korpusz motivációk szerinti megoszlása

4. Jelentés szerinti csoportosítás. – A fenti csoportosítás a motiváció oldaláról közelíti meg a névanyagot. J. SOLTÉSZ KATALIN már többször idézett könyvében azonban másfajta kategorizálás alapján rendezi a neveket: jelentésük, eredetük alapján. Megkülönböztet átvitt tulajdonneveket, szóneveket és elsődleges jelneveket. Az átvitt tulajdonnevek közé tartoznak mindazok, amelyek egy már létező tulajdonnevet viselnek, a legtöbb esetben ez személynév. Az autónévanyag jó része, 122 név (44%) az átvitt tulajdonnevek közé sorolható. Olyanokat találunk ebben a kategóriában, mint *Lujzi, Brenda, Leonyid Kucsma, Sanyó, Charlie, Imperiál, Hókornél, Ibi, Dieter*. A másik nagy kategória (szónevek) köznevekből alakult neveket foglal magába; ezek sok esetben leíró vagy érzelmi jellegűek. Ide 120 név sorolható, az egész anyag 43%-a; pl. *Szamár, Öreg, Harmatka, Csotri, Tiünci, Baby, Kockabogár, Kék Villám, Gonosz*. A maradék 13%-ot kitevő 38 név mondható elsődleges jelnévnek, azaz olyan névnek, „amely sem közsóként, sem egyéb tulajdonnévként nem használatos, illetőleg közsói vagy tulajdonnévi eredete elhomályosult” (J. SOLTÉSZ 1979: 72). Ide tartozik például a *Pumma, Tőfőf, Nyunyuku, Vargabunga, Kudi, Kibo, Fitya, Borka, Züsti*.

5. Az autók. – Nem mellékes szempont az sem, hogy milyen autók kapnak nevet. Nagy számban találunk régi autókat, mint a Trabant, Lada, Polski Fiat, Volkswagen Bogár, Skoda, Wartburg. Ezek többnyire az első autók voltak gazdáiknak, vagy legalábbis az elsők között voltak, még akkoriban, amikor az autóvásárlás nem volt egyszerű. A sok várakozás, az a tény, hogy keveseknek volt autójuk, megbecsült státuszt kölcsönzött nekik. Egy másik népes csoportot alkotnak a legújabbak autók, amelyek a legtöbb extrával, kényelemmel vannak felszerelve, sőt akár egyénileg lettek tuningolva. Ilyenek a BMW-k, Volvók, Porschék és egyéb limitált szériás autók. Ezeknek rendszerint férfi tulajdonosuk van, akik előszeretettel hívják fel magukra a figyelmet autójukkal. Ennek eszköze lehet a névadás is. Jó példa erre a *Züsti* névre keresztelt autó: „Ha nőnek mondom hogy Züstivel mennünk akkor deédi. Ha férfinak akkor meg aszondom jössz a Züsttel? És koszolós hordóra gondolnak, mikor meg meglátják a krómokat meg a csillogó ezüstszínt, b*szarnak.”

6. A névadók és a nevek viszonya. – Megvizsgáltam a nemek szerinti különbséget, az életkor vizsgálatához pedig hét korcsoportot hoztam létre. Az eredmény a következő képet mutatja:

Életkor (év)	Férfi		Nő		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%
0–10	5	38,46	8	61,54	13	4,64
11–20	15	53,57	13	46,43	28	10,00
21–30	67	67,00	33	33,00	100	35,72
31–40	57	64,04	32	35,96	89	31,79
41–50	19	70,37	8	29,63	27	9,64
51–60	8	61,54	5	38,46	13	4,64
60 felett	6	60,00	4	40,00	10	3,57
Összesen	177	63,31	103	36,69	280	100,00

2. táblázat: A névadók nem és életkor szerinti megoszlása

A táblázatban szereplő adatok nem reprezentatívak. A férfiak nyilvánvaló többsége részben talán annak is köszönhető, hogy sok adat különböző autós fórumokról érkezett, ezeket pedig általában férfiak látogatják. Az életkor tekintetében pedig valószínűleg azért a 21–40 év közöttiektől érkezett a legtöbb válasz, mert egyrészt kutatásomat első-sorban az interneten végeztem, másrészt pedig talán ez a korosztály rendelkezik legtöbb esetben autóval, vagy ők használják legtöbbet a mindennapokban.

Az elnevezők neve és az autónevek motivációs típusai között felfedezhetőek bizonyos tendenciák. A kapott eredmények két aspektusát a 3. és 4. táblázat mutatja be.

Nem	Motiváció											
	Becenév		Rendszám		Tulajdonság				Esemény		Szeretet	
					Külső		Belső					
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Férfi	34	60	35	59	54	64	32	74	14	67	19	56
Nő	23	40	24	41	31	36	11	26	7	33	15	44
Összesen	57	100	59	100	85	100	43	100	21	100	34	100

3. táblázat: A nemek megoszlása névtípusok szerint

Nem	Motiváció													
	Becenév		Rendszám		Tulajdonság				Esemény		Szeretet		Összesen	
					Külső		Belső							
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Férfi	34	18	35	19	54	29	32	17	14	7	19	10	188	100
Nő	23	21	24	22	31	28	11	10	7	6	15	13	111	100

4. táblázat: A névtípusok megoszlása nemek szerint

Ne tévesszen meg bennünket a 3. táblázat, ne feledjük el, hogy a kevesebb számú női adatközlő miatt vannak minden egyes kategóriánál a férfiak többségben. Ám az, hogy a két nem közötti különbség mekkora, fontos adat lehet. Látható, hogy sok esetben a nemek között közel egyforma a megoszlás. A belső tulajdonságokat illetően viszont a nők csupán a nevek alig több mint negyedét adták. Ezt meg is magyarázhatjuk azzal, hogy az autó motorikus működésével elsősorban a férfiak vannak tisztában, és legtöbb esetben őket is érdekli ez, a nőket kevésbé. Azt is érdemes megfigyelni, hogy a férfiak és nők által adott nevek aránya a szeretetnevek csoportjában közelíti meg legjobban a fele-fele arányt, azaz a nők ebben a kategóriában mondhatók a legaktívabbnak. Meglehet, ez szintén nem meglepő, ha arra gondolunk, hogy a babusgatást, szeretgetést, becézgetést általában a nőknek tulajdonítjuk.

A kérdőív rákérdezett ugyan a névadók lakhelyére és nyelvismeretére is, de ezeknek az eredményeiből semmifajta következtetést nem lehet leszűrni a motivációs névkategóriák tekintetében. Az igaz, hogy a nevek között több idegen eredetű is van, legtöbb esetben természetesen angol, de ez a legritkább esetben hozható összefüggésbe a nyelvismerettel, hiszen nem kell ahhoz tudni angolul, hogy egy amerikai film hősről elnevezünk egy autót.

A kérdőív két utolsó pontja az adatközlők véleményére kérdezett rá. Azt, hogy miért nevezzük el az autóinkat, a válaszok többsége az autó családtaggá, társsá válásával, illetve a kötődéssel magyarázta. Az egyik adatközlő például így fogalmazott: „Sokan nem csak eszközként kezelik az autót, hanem személyként, társként tekintenek rá. Az elnevezéssel meg még előbbé teszik. Ezzel végül is személyiséget adnak az autónak, ami egyfajta kapcsolatot alakít ki ember és autó között.” Ezek a válaszok tették ki az összes válasz közel 77%-át. Néhányan azt írták, hogy az autónak „lelke van”, ez kívánja meg az elnevezését. Ezek mellett még az autóval töltött sok idő, a kedveskedés, tréfa vagy a többi autótól való megkülönböztetés is szerepelt indoklásként.

A másik kérdés arra vonatkozott, hogy az adatközlő szerint nemspecifikus-e az elnevezés, és ha igen, melyik nemre jellemzőbb. A válaszok jó része (42%) szerint nincs nembeli különbség az elnevezés szokását illetően. A legtöbb esetben ezt azzal indokolták, hogy a névadás sokkal inkább lelki alkat kérdése. Szinte ugyanekkora arányban (41%) vannak azonban azok a válaszok is, melyek a nőknek tulajdonítják az elnevezésre való hajlamot. Indokként a nők becézgető, babusgató hajlamát, érzelmesebb voltát említik, egy válaszadó pedig így fogalmazott: „ők egyébként is személyként kezelik az autót, mert ez a paradigma segíti őket az üzemeltetéssel kapcsolatos dolgok felfogásában – hidegben fázik, reggel álmos, ha hangos nem érzi jól magát stb. – ha nem kell ismerje a műszaki hátteret, akkor könnyebb személyként kezelnie.” Csupán az adatközlők 17%-a gondolta úgy, hogy a férfiakra jellemzőbb az elnevezés, még hozzá azért, mert ők jobban otthon vannak a műszaki paraméterek ismeretében, több időt töltenek az autóval, jobban kötődnek hozzá, törődnek vele, mert a férfiak számára az autó a mobilitás megtestesítője. Érdekes kérdést vet fel, hogy valóban így van-e. Sajnos az általam végzett kutatás erre nem ad biztos választ.

7. Összegzés. – Dolgozatomban talán sikerült egy eddig kevésbé kutatott névtani terület apró szeletét jobban szemügyre vennem. Az eredmények ismeretében úgy vélem, az autók elnevezése nem elszigetelt, csupán valamely társadalmi csoportra jellemző, hanem általános jelenség. Ám minden esetben szükséges a névadáshoz az autó iránt táplált érzelem megléte. Hogy a név maga hányféle is lehet, azt az ismertetett kategóriák sokszínűsége mutatja; az autónévadásnak csupán a képzelet és a kreativitás szab határt.

Felhasznált autós fórumok

<http://www.nlcafe.hu/index.php?id=1057&fid=441&topicid=22190&bw=&step=1&page=1>

<http://fiat126.hu/?p=112&t=14&l=1207854208> (Kis Poljszki)

<http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9001294> (Kis Poljszki)

<http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9000196> (Trabant)

<http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9006748> (Wartburg)

<http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9015399> (Renault Megane)

<http://www.bogarhatu.hu/forum/index.php?topic=2.new#new> (VW Bogár)

<http://www.zsiguli.hu/forum/viewtopic.php?f=2&t=141&p=48209#p48209> (Zsiguli)

Hivatkozott irodalom

- FÁBIÁN PÁL 1993. Autóbecenevek. *Névtani Értesítő* 15: 93–4.
HAJDÚ MIHÁLY 1986. *Magyar hajónevek*. MND. 57. Budapest.
KEREKES ANDRÁS 2004. *Nevek az országúton*. MND. 190. Budapest.
KUGLER NÓRA 1994. *Személyre szóló rendszámok névtani és jelentéstani vizsgálata (1991–1993)*. MND. 127. Budapest.
OH. = LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA 2004. *Helyesírás*. Budapest.
J. SOLTÉSZ KATALIN 1970. Állatnevek és tárgynevek. In: KÁZMÉR MIKLÓS – VÉGH JÓZSEF szerk., *Névtudományi előadások. II. Névtudományi Konferencia 1969*. *NytudÉrt.* 70. Budapest. 320–7.
J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest.

BÁGYI BARBARA

BARBARA BÁGYI, *Bababilikék bÉbibálna* ('babypotblue babywhale') and *Kockabogár* ('cubebeetle'), or on names for cars

This paper discusses a special type of names for objects, i.e. names given to cars by their owners or users. Names for cars, though not treated frequently in the literature, present some interesting aspects for consideration. The author collected 280 names via an Internet survey and classified them into six comprehensive categories: car names motivated by trade names (brands and types), the license plates (letters and numbers on license plates), appearance (colour, size, sound, etc.), characteristics (age, power, speed, etc.), the owner's affection and outstanding events (the purchase of the car, etc.). Gender differences in naming practices can also be observed: females often choose names expressing their affection towards their cars; males, however, prefer names motivated by the characteristics of their cars.